

Lichtvoetig & Loodzwaar

Eerste druk, december 2012

© 2012 Hans Huijboom

Foto's: Hans Nas, Hans Huijboom, Mieke van Gils (tenzij anders aangegeven)

ISBN: 978-90-484-2688-1

NUR: 508

Uitgever: Free Musketeers, Zoetermeer

www.freemusketeers.nl

Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten en onvolkomenheden, noch voor de directe of indirecte gevolgen hiervan.

Niets uit deze uitgave mag zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever worden openbaar gemaakt of verveelvoudigd, waaronder begrepen het reproduceren door middel van druk, offset, fotokopie of microfilm of in enige digitale, elektronische, optische of andere vorm of (en dit geldt zonodig in aanvulling op het auteursrecht) het reproduceren (I) ten behoeve van een onderneming, organisatie of instelling of (II) voor eigen oefening, studie of gebruik welk(e) niet strikt privé van aard is.

Lichtvoetig
Loodzwaar

Hans
Huijboom

Wie met beide benen op de grond blijft staan, komt niet ver.

Loesje

Wandelen is de haast uit je hoofd halen en kijken wat er over blijft.

Rinse Boonstra

*Geschiedenis is een school,
waar men zich zelden aan het lesrooster houdt.*

Olof Palme

*Alleen door te verdwalen vond je het spoor
en door te ontsporen een beter pad.*

Adriaan van Dis

Inhoudsopgave

Inleiding	9
1 De Tocht der Tienduizend, 401 voor Christus	14
<i>Een loopje met de Oude Grieken</i>	
2 Alle wegen leiden naar Rome, vanaf de 1e eeuw na Christus	18
<i>Een loopje naar Petrus' graf</i>	
3 Naar Jeruzalem, vanaf de 4e eeuw	26
<i>Een loopje naar de Heilige Plaatsen</i>	
4 Naar de top van de Croagh Patrick, vanaf de 5e eeuw	33
<i>Een ongeschoeid loopje met de Ierste monnik</i>	
5 De Springprocessie in Echternach, vanaf de 8e eeuw	37
<i>Een beweeglijk loopje met de apostel van de Lage Landen</i>	
6 Naar het graf van Jacobus, vanaf de 11e eeuw	41
<i>Een loopje met de schelp van de apostel</i>	
7 Rond de Kailash, vanaf de 11e eeuw	45
<i>Een omloop met vallen en opstaan rond de navel van de wereld</i>	
8 De 'Volkskruistocht' van Peter van Amiens, 1096	50
<i>Een chaotisch loopje met mythische voorstellingen</i>	
9 Over jagen en kopen, 12e-16e eeuw.	54
<i>Een loopje langs water en veen</i>	
10 Een lange, goddelijke boswandeling, rond 1300	58
<i>Een loopje met de tijd</i>	
11 Het Mirakel, 1345	62
<i>Een plechtig loopje voor het zielenheil van een zieke</i>	
12 Dichter bij de dichters in Japan, 1689	65
<i>Een bloemrijk loopje met sandalen (en tranen)</i>	
13 Vrouwen op weg naar Versailles, 1789	73
<i>Een loopje met de bakker en de bakkersvrouw</i>	
14 Van maaiers en marskramers	76
<i>Een loopje met immigratie en integratie</i>	
15 Rusland in en uit, 1812	80
<i>Een loopje met hitte, kou en chaos</i>	
16 Nederland rond, 1823	91
<i>Een loopje met studenten van stand door het ganse land</i>	

17	Duivels, heksen en snert, 1824	96
	<i>Een loopje met de Duitse geschiedenis</i>	
18	Naar kuuroord Bad Bentheim, 1843	103
	<i>Een loopje met voetjicht en erfgoed</i>	
19	Over stelling en spoor, 1890	108
	<i>Een loopje met linie en rails in Amstelland</i>	
20	Van Magdeburg naar de Harz, vanaf 1890	111
	<i>Een loopje met de voorlopers van HJ én scouts</i>	
21	Door het Oosterpark en verder, rond 1900	115
	<i>Een loopje met leerlingen I</i>	
22	Van Laren naar Sneek, 1908	119
	<i>Een loopje met leerlingen II</i>	
23	Van Kees de Tippelaar tot LAW, 19e/20e eeuw	125
	<i>Een loopje met de vrije tijd</i>	
24	De zoutmars van Mahatma Gandhi, 1930	129
	<i>Een loopje met de koloniale macht</i>	
25	Langs Rijn en Donau, 1933	133
	<i>Een aristocratisch loopje richting Constantinopel</i>	
26	De Lange Mars in China, 1934-1935	141
	<i>Op de loop voor vriend en vijand</i>	
27	De eerste Ban-de-Bom-mars, Engeland, 1958	145
	<i>Een loopje met de Koude Oorlog</i>	
28	Van Chaplin tot Cleese, 1915-1970	149
	<i>Dwaze loopjes op podium en scherm</i>	
29	Zeven rondjes Frederiksplein, 1970	153
	<i>Een omloopje met de Bijbel</i>	
30	Dwars door Cyprus, 1974	157
	<i>Een doorloopje over een verdeeld eiland</i>	
31	Van Pieter tot Pieter, 1978	162
	<i>Een loopje door Nederland op zijn langst</i>	
32	De uitersten raken elkaar, 2009	169
	<i>Een loopje met mens en gevoelens aan de hand van dominee Eppe Gremdaat</i>	
	Geraadpleegde bronnen per loopje	174

Inleiding

'*Ga verder te voet!*' Zo'n 200 jaar geleden kregen cavaleristen deze mars-order van hun opperste bevelhebber, de kleine Corsicaan Napoleon Bonaparte. Veel paarden waren bezweken als gevolg van kou, dorst en slecht voer tijdens de tocht naar Rusland. De cavaleristen stonden raar te kijken en nog erger, het lopen ging hen slecht af. Ze waren er niet op getraind en hadden er evenmin de uitrusting voor.

Wat voor hen gold, gold voor ontelbare anderen in de loop der tijd.

Pelgrims die te voet op weg gingen om boete te doen voor hun zonden, vluchtelingen op de loop voor oorlogsgeweld, handelaren om hun waar te slijten. In sommige delen van de wereld is dit trouwens nog steeds zo; als je aan eten of drinken wilt komen of vrienden en familieleden wilt bezoeken, ga je te voet. Met een beetje geluk kun je een stuk meerijden met een vrachtwagen of een propvolle bus of trein.

In Europa ontstond in de 18e en 19e eeuw belangstelling voor de natuur, eerst onder de elite, later ook bij de lagere klassen. Lopen, zeilen, jagen, activiteiten die sinds eeuwen noodzakelijk waren om in leven te blijven, gingen beoefend worden als aangename vrijetijdsbesteding.

In Nederland vroegen begin vorige eeuw mensen als Jac. P. Thijsse aandacht voor natuur en landschap. Er kwamen albums met plaatjes, en uitgezette wandelroutes.

De trend van modernisering en fietspadisering rond 1960 kwam hier wel even tussendoor, maar vooral vanaf de jaren zeventig is het wandelen steeds populairder geworden. Er verscheen een stortvloed aan wandelboekjes en -brochures. Het aantal routes werd enorm uitgebreid.

Het NIVON, het Nederlands Instituut voor Volksontwikkeling en Natuurvriendenwerk, richtte daartoe in samenwerking met o.a. de ANWB een *Stichting Lange Afstand Wandelpaden* (LAW) op, maar ook de NS, het SBB en de vvv's lieten zich niet onbetuigd. Het paste in de trend om de bevolking in beweging te krijgen. Te veel mensen bewegen te weinig, bleek en blijkt keer op keer uit onderzoek. Trimparcoursen, fietsevenementen, (halve) marathons moesten het tij keren.

Zelf heb ik als docent geschiedenis jarenlang wandelingen georganiseerd met een groep collega's en leerlingen, vaak in wisselende samenstelling. Drie of vier keer per jaar gingen we op zondag op pad in de (wijde) omgeving

van Amsterdam en eens per jaar een weekend, verder weg, onder andere in Zuid-Limburg, Groningen, Vlaanderen, de Achterhoek en niet te vergeten op Texel en Terschelling. Niet alleen voor de lichaamsbeweging en sociaal contact, ook uit nieuwsgierigheid. Wat is dat voor vogel, waarom heet die dijk zo, vanwaar dat hoogteverschil tussen die polders? De deelnemers konden altijd wel vanuit de vakken die ze gaven iets melden over deze en soortgelijke vragen. Net als bij beeldende kunst geeft kennis over datgene wat je ziet, hoort en ruikt, immers een extra dimensie aan de beleving.

De naam van de groep was *Wandelende TAK*: Wandelende Troep Alkwin Kollege, de school in Uithoorn, waaraan ik verbonden was.

Collage van de wandelende TAK. Boven links 1991, rechts 1996, beneden links 2011, rechts 2012. Achtergrond 2003.

Een loopje met de geschiedenis

Bij mijn afscheid als docent, begin 2010, heb ik in een boekje naast een aantal voorvallen op school een aantal van die wandelingen beschreven in hun historische context. Daar heb ik toen een aantal beroemde voettochten in het verleden aan toegevoegd, waarvoor ik te rade was gegaan bij illustere voorlopers. Deze bundel, met als titel *Een loopje met de geschiedenis* heb ik toen aangeboden aan het personeel en een ieder die het wilde lezen. Ongeveer een jaar later ben ik begonnen met een herziening en uitbreiding van de bundel. De 'loopjes', zoals de hoofdstukken heetten, die al te veel met de school en het onderwijs te maken hadden, heb ik eruit gehaald en er nog wat legendarische marsen in een ver en nabij verleden bij gedaan. Zo is een verzameling ontstaan van 32 voettochten die in de loop der tijden zijn gemaakt, lang en kort geleden, ver weg en dichtbij, met af en toe een persoonlijke en kritische (voet)noot.

Lange, zware, vaak veel doden en gewonden eisende tochten, zoals de Tocht der Tienduizend van Xenophon en de Lange Mars van Mao, maar ook korte, recreatieve tochten zoals eerder genoemde zondagse wandelingen, ja zelfs de lachwekkende voetbewegingen van Chaplin tot Cleese, passeren de revue.

In bijna alle gevallen nam men een loopje met de geschiedenis, in de betekenis van het niet zo nauw nemen van de feiten, maar ook, in de serieuze gevallen van activiteit te voet, het doelbewust de loop van de geschiedenis willen beïnvloeden. Noodzaak en vermaak, lichtvoetigheid en een loodzwaar gemoed als achtergrond. Daarom worden de hoofdstukken ook hier weer met *loopjes* of *lopen* aangeduid.

Motivering

Welke wel, welke niet, dat is een probleem dat bij het samenstellen van elke lijst opdoemt. Niet elke tocht die als *mars* is aangeduid, is

daadwerkelijk een voettocht. Tijdens de Mars op Washington van 28 augustus 1963 bijvoorbeeld en de Mars op Rome van 22 oktober 1922 is wel door honderdduizenden mensen flink gelopen, maar het vervoer naar de steden in kwestie vond plaats per trein, vliegtuig of auto. Het waren eigenlijk eerder demonstratieve optochten naar het regeringscentrum van de hoofdstad.

De opmars van een leger was door de eeuwen heen weliswaar een zaak van merendeels voetsoldaten, maar dan ging het om meer of minder getrainde huur-, beroeps- of dienstplichtlegers. Denk bijvoorbeeld aan de Tiendaagse Veldtocht en de opmars van het leger van Julius Caesar in Gallië. Als al deze marsen en protestbetogingen, stille tochten en soortgelijke ondernemingen als zuivere voettochten worden beschouwd, zou dit een wel heel dikke bundel worden. Iets anders is het, als een leger, na een verloren slag, berooid van de meeste vervoermiddelen, verandert in een min of meer hulpeloze groep mensen die zich te voet moeten zien te redden. Dan is het verschil met vluchtelingen of pelgrims niet groot meer.

Individuele voettochten zijn wel opgenomen, maar dan alleen die waarover genoeg bekend is. Dichters als Bashō en Heine, Heren van Stand als Van Hogendorp en Van Lennep om een paar voorbeelden te noemen hebben hun ervaringen gedagboekstaafd. Verscheidene andere bekende en minder bekende mannen en vrouwen als daar zijn Bach, Bismarck, Domela Nieuwenhuis, Colijn, Barbara Moore en Fabiola hebben ook om uiteenlopende redenen heel wat kilometers te voet afgelegd, maar het voert te ver om hun loopactiviteiten te belichten of het is niet mogelijk bij gebrek aan bronnen.

Jammer genoeg voert het ook te ver om een aantal wandelingen uit de recente geschiedenis op te nemen, zoals de wandeling in 2010 van een rabbijn, een bisschop en een imam in Amsterdam-West om het wederzijdse begrip te stimuleren, de massale fluit- en hondenuitlaatwandelingen in verschillende Servische steden eind 1996 uit protest tegen de vervalsing van de gemeenteraadsverkiezingen door Milosevic en de *wandel-naar-je-werk*-campagne in 2011 in Oeganda, ook uit protest tegen verkiezingsfraude.

Heel bijzonder was, ook in 2011, de actie *Wandelen voor water* van de Stichting *Aqua for all*. Om te ervaren hoe het voelt 6 km te lopen met een emmer water op je rug, iets wat moeders en kinderen in veel ontwikkelingslanden dagelijks moeten doen, liepen tienduizend kinderen van groep 7 en 8 op 23 maart van dat jaar met een rugzak van 6 kilo door Den Haag. Met de actie haalden ze ook geld op voor een gezondheidsproject in Indonesië. In dit verband moet zeker ook de Stichting Vluchteling genoemd worden die elk jaar een nachtwandeling tussen Rotterdam en Den Haag organiseert, van 40 km onder het motto *'Hoe ver zou jij 's nachts lopen uit angst voor geweld?'*

Bij de indeling in hoofdstukken (loopjes dus) heb ik de chronologische volgorde aangehouden. Wat daarbij telt, is de oorsprong, het moment van de tocht zelf, of als er later een traditie uit is gegroeid, het begin van die traditie.

En dan tot slot...voor een afsluitend woord ben ik in de huid gekropen van iemand die is gespecialiseerd in een stichtelijk woord aan het eind. Op zijn geheel eigen wijze slaagt hij er namelijk keer op keer in een loopje te nemen met allerlei mensen en dingen, maar vooral gevoelens, de dagsluiters bij uitstek: dominee Gremdaat.

En het is ook al een predikant die deze inleiding afrondt. De Deense dominee en filosoof Søren Kierkegaard wist ruim 100 jaar geleden in trefzekere bewoordingen het verband aan te geven tussen lichaam en geest: *'Verlies vooral niet je plezier in wandelen. Ik loop mezelf elke dag tot een staat van welbevinden, weg van elke ziekte; ik ben al lopend tot mijn beste gedachten gekomen en ik ken geen gedachte zo bedrukkend of men kan er wel van weglopen (...). Dus als men gewoon blijft lopen, komt alles vanzelf in orde.'*

Hans Huijboom
september 2012